

Szegény ország szegény kulturális minisztériuma tekintélyes intézmények építésébe és átalakításába fogott. Többségüket évek, évtizedek óta várja, sőt követeli a társadalom, most azonban, hogy megvalósulásuk valóság-nak látszik, aggodalommal és kételkedve fogadják, valóban az ezredfordulóra az új Nemzeti Színház új és szép háza lesz a magyar irodalomnak, és multimédia-központ nyílik a budai Várban, Neumann János nevével a homlokzatán? Magyar Bálint kultuszminisztert azzal a kérdéssel kerestük meg tehát, milyen ígéretei vannak a kormánytól és a költségvetésről döntő parlamenttől nagyszabású vállalkozásainak megvalósítására.

– Vegyük sorra a három, ön által is említett legjelentősebb beruházást: a magyar irodalom házára több mint százmillió forintot különítettek el az idén a költségvetésből. A jövő évi költségvetésben ötszázmillió forint szerepel e területekre. Három éven át ötszáz-ötszáz-ötszáz millió forintot kap a magyar irodalom háza, ebből az összegből a tervezett föld alatti raktárral együtt újjáalakítható, és rendbe hozható a *Károlyi-palota*, a mai *Petőfi Irodalmi Múzeum*. A Nemzeti Színház fölépítésére jövőre kétféle milliárd forint áll rendelkezésre, és körülbelül 1,8 milliárd forint gyűlt össze azon a számlán, amely az adományozók akarataiból létesült sok-sok évvel ezelőtt. Ezt csak és kizárólag beruházásra lehet fordítani. A jövő évben legalább hárommilliárd forintot lehet beépíteni a Nemzetibe, oly mértékben indul el tehát az építkezés, hogy azt már nem lehet leállítani. Természetesen egy kultuszminiszter arra is számít, ha végre elindul a régóta áhított Nemzeti Színház építkezése, és a falak a föld felszíne fölé emelkednek, nem lesz olyan kormány, amely megengedhetné magának, hogy nem fejezi be. Ezzel együtt az országtól az ilyen típusú kulturális nagyberuházások óriási erőfeszítéseket követelnek. Kultuszminiszterként pénzforrásokért lobbyzni másképpen nem nagyon tudnék, csak ha a nemzet számára kulturális értelemben is vonzó közös célokat fogalmazok meg, és azokat a figyelem középpontjába állítva javítjuk a hazai művészet és művelődés pozícióit.

– A budai Várban létesítendő Neumann János multimédiaközpontról kevés szó esik a magyar irodalom házához és a Nemzeti Színházhoz képest.

– Pedig e téren egy kényszerhelyzetből lehet erényt és értéket „kovácsolni”. Az egykori honvéd-főparancsnokság épületével kezdeni kell valamit. Ha már '96-ra, a millecentenárius évre nem lehetett rendbe hozni az épületet, akkor 2000-re ezt mindenképpen meg kell tenni. E beruházásnak közhasznú társaság lesz a gondozója, a társaságot a környezetvédelmi

Ejtőernyők nélkül

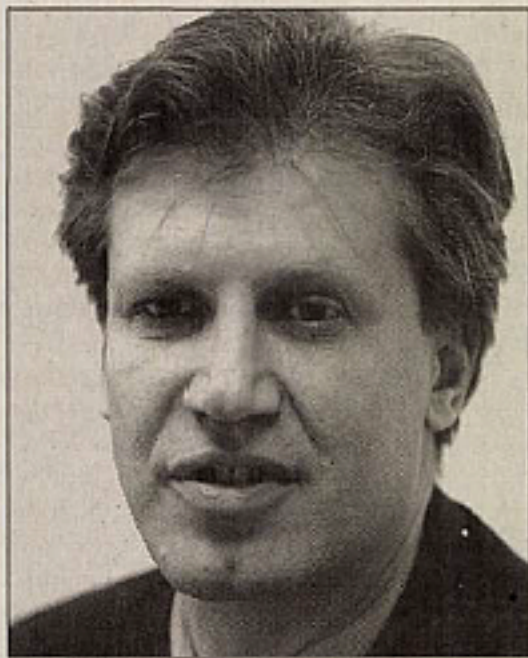
Magyar Bálint a 2000-ig felépülő nemzeti kulturális intézményekről

minisztérium, a művelődési minisztérium és az I. kerületi önkormányzat hozná létre. A volt honvéd-főparancsnokság helyén turisztikai információs központ is létesül. A beruházás összege a környezetvédelmi minisztérium költségvetésében fog megjelenni, így szól erről a kormány döntése. Az intézmény „alapsejtje” a volt karmelitakolostor épületében néhány szobában már most elkezdte a működését, vezetője Tószegi Zsuzsa, az *Országos Széchényi Könyvtár* egyik volt vezető munkatársa.

– Az újjáépítés, az alapok lerakása e nemzeti jelentőségű intézmények létesítésénél csak az egyik fontos mozzanat. A másik, hogy milyen tartalommal töltik meg e kétségtelenül nagy áldozatok árán emelt kulturális objektumokat? Az új Nemzeti Színház majdani lakóiról máris sok hír kereng a színészek között, nem is a legjobbak. Van, aki azt állítja, egy szűk szakmai kör kaparintja meg a Nemzeti Színházat.

– Az új Nemzeti Színház nem az 1997-es esztendő színházi koncepciói szerint épül. A jelent nem lehet ötven vagy száz évre betonba önteni. A legmodernebb színházi elképzeléseknek éppúgy meg kell jelenni a majdani Nemzeti Színházban, mint a hagyományos színházfel-fogásnak. Ezt a sokszínűséget a színpad-technikának és a nézőtér mozgathatóságának is lehetővé kell tennie. A Nemzeti Színházba nem a jelenlegi Nemzeti mai társulata kerül be. Természetesen az örökös tagok jelen lennének az új Nemzetiben is. E tekintetben úgy látom, szakmai konszenzus született, mindenki elfogadja, hogy majd az új igazgatónak kell új társulatot szerveznie. Nem szeretnénk elken-dőzni ezt a kérdést, nem akarunk zsákba-macsát árulni. Ezért azután a lehető legkorábban szeretnénk a majdani színház-igazgatónak, művészeti igazgatónak a helyét az új színház építésének elkezdésével egyidejűleg kijelölni. A következő menet-rendet képzeltük el a Nemzeti majdani sorsát illetően: '99 nyarától a jelenlegi Nemzeti Színház Magyar Színház néven működik tovább a Hevesi Sándor téri épületben. (Természetesen nem azért fogják Magyar Színháznak nevezni, mert a miniszter vezetőkéne is Magyar, hanem azért mert a Hevesi Sándor téri épület Magyar Színház volt egykor.) 1999-től 2000-ig egy esztendő áll rendelkezésre, hogy a megnyitón a társulat már otthonosan lépjen fel az új színpadon. Az új igazgató, aki miniszteri biztostként pályázat útján vá-

lasztanánk ki, és aki az építkezés kormánybiztosa mellett követné nyomon az új színház fölépültét, bármely társulattól válogathatna, a jelenlegi Nemzeti Színház csapatából is. Az új Nemzeti se befogadó színház nem lesz, se klasszikus értelemben vett nagy társulattal rendelkező színház, ahova más produkció nem férhet be. Valahol a kettő között fog elhelyezkedni,

Magyar Bálint: Az ellenzék kedvéért nem vagyok hajlandó hátrányos helyzetbe hozni liberális gondolkodású művészeket

(Magyar Nemzet-archív)

jelentős vendégjátékokra teremtve lehetőséget. Ezeknek az elképzeléseknek a jogi útja az lesz, hogy pályázatot hirdetünk. Aki a pályázatot elnyeri, '99-ig „művészeti miniszteri biztostként”, későbbiekben pedig a színház igazgatójaként dolgozna tovább. Nem volna ugyanis méltányos, ha valakit a művészeti igazgatói szerepben az építkezés befejezéséig foglalkoztatnánk, majd új személyt neveznénk ki a helyére, mielőtt a színház megnyitja kapuit.

– Vannak már nevek, amelyek a meghívásos pályázaton indulhatnának?

– Magától értetődően nem merült fel senkinek a neve, nem úgy, mint annak idején Angliában Laurence Olivieré. Ezért úgy gondoltuk, hogy a pályázat egyszerre legyen meghívásos és nyitott, szeretnénk fölkeríteni jó néhány személyt, hogy pályázzon, de ez nem zárja ki, hogy mások ne jelentkezzenek a Nemzeti Színház igazgatói posztjára.

– Ellentmondást vélek felfedezni a két miniszteri állítás között: azt hallottuk, hogy az 1997-es állapotok nem beto-

nozthatók be a jövő Nemzeti Színházának művészeti terveibe, s azt is, hogy az építkezést nyomon követő művészeti igazgatónak „jár” az új Nemzeti a jövőben is.

– A színházi szakmából schonnan nem jött kifogás emiatt. Egy ilyen jelentős intézménynél a lehető legjobb személyt kell megtalálni a vezetésre, és ha megtaláltuk, szabad kezet kell kapnia a társulat fölépítésére. Egyébként a színház épületének a szabadságot biztosítania kell a legkülönbözőbb színházművészeti koncepciók befogadására.

– Kézről kézre jár egy tanulmány, politikai elfogultsággal nem vádolható, liberális színházi szakember a szerzője. Azt állítja, szűk szakmai kör irányítja ma Magyarországon a színházi életet, rossz tanácsadók befolyásolják a jó minisztert.

– Az állítással nem értek egyet, s ezt a „szereposztást” azért sem tudom elfogadni, mert én magam nem hiszek a „jó király, rossz tanácsadók” felosztásban. Akár a Nemzeti Színházról, akár másról hozott döntéseimért vállalom a felelősséget.

– Az íróársadalom is aggodalmainak ad hangot. Újjáépül, átszerveződik a magyar irodalom háza, de csak az írók egy bizonyos csoportja érzi magát majd otthonosan benne, az írók társaságaként az írószövetségből kivált jeles személyiségek.

– Természetesen ez sem lesz így. Tárgyaltunk a Magyar Írók Szövetségével arról, hogy átkerüljenek-e a Károlyi-palotába. Bennük azonban fenntartások fogalmazódtak meg, attól tartanak, ha elvesztik a Bajza utcai székházukat, a Károlyi-palotában, a majdani irodalom házában nem kapnak megfelelő nagyságú alapterületet. Kétségeiket meghallgatva, a helyzetet újra átgondolva arra a belátásra jutottunk, nem érdemes csakugyan székházát alakítani egy ilyen intézményt, hanem olyan módon kell üzemeltetni, hogy lehetőséget kapjanak benne az olvasók az írókkal való kapcsolattartásra. Az írószövetség székházügyét a minisztérium tíz évre magára vállalta, kifizeti a bérleti díjakat. Az írószövetségnek tehát megteremtettük a biztonságot. A magyar irodalom házában két szakmai főigazgató-helyettese lesz, egy a múzeumi és könyvtári résznek, egy a kortárs irodalmi résznek, a főigazgató pedig mintegy menedzserként működteti az új nemzeti intézményt.

– Közbeszéd tárgya mégis, hogy a miniszter pártpolitikusként központosító törekvésekkel irányítja a szellemi-művészeti életet, „ejtőernyőseit” a frissen létesített kulturális intézményeikben helyezi el.

– Hogy mennyire nincsenek bennem központosító törekvések, arra elég talán azt felhozni, hogy a különböző nemzeti intézmények kinevezési rendje semmit nem változott, ugyanolyan volt korábban, mint most. Sőt, bizonyos területeken igyekszem leadni miniszteri feladataimat, új hatalmi funkciót pedig nem gyűjtöttem magam köré. Jó néhány intézmény élén történt változás miniszteri kinevezésem óta, pályázatokat írtak ki, szerződések jártak le (*Operaház, Játékszín, Néprajzi Múzeum, országos levéltár*), senki sem állíthatja a pályázatok nyerteséről, az új vezetőkről, hogy ezek a személyek a miniszter pártjának ejtőernyősei volnának, kizárólag a szakmai kvalitást vesszük figyelembe. Milyen sokan félték attól is, hogy az új Nemzeti Színház épületére kiírt pályázat elbírálásakor is egyéni vagy pártkonstensenek érvényesülnek! Nem így történt. A bírálóbizottság 15 tagjából 14 ugyanarra az egy pályázóra szavazott. Természetesen az ellenzék kedvéért nem vagyok hajlandó méltatlan vagy hátrányos helyzetbe hozni liberális gondolkodású művészeket vagy szakembereket. Nem kell tehát attól félni – a múltbéli hagyományok emlékével –, hogy megint pártszempontok irányítják a kulturális életet. Akiben mégis ilyen féltelmek élnek tovább, annak konkrétan kéne megnevezni azokat az eseteket, amelyek aggályai-nak forrásául tekinthetők.

– Politikai jellegű aggályok, tévhitiek árnyékában azután szinte teljesen megfedekezik a magyar kulturális közélet arról a törvényről, a kulturális alaptörvényről, amely pedig számos fontos területet, a múzeumi és kulturális tárgyorok-ség védelmét, a könyvtárügyet és a köz-művelődést meghatározza. Ma tárgyalja először a parlament, s valójában senki sem tudja, mit nyer és mit veszít a társadalom, ha megszavazzák a miniszteri elő-terjesztést.

– A törvénytervezetbe foglalt három terület más és más jellegű szabályozást igényel. Komoly szakmai törvény lesz ez, amihez finanszírozási biztosíték is társul. Elhanyagolt központi feladatokra külön forrást biztosít a '98-as esztendőben. Ennek birtokában gyorsított ütemben kezdődhet el a könyvtári informatikai rendszer fejlesztése, az archívumok anyagának konzerválása, műkincsek vásárlása, hazahozatala. Ezekre a feladatokra a hagyományos intézményi forrásokból nem-igen tellene.

– Simán elfogadható törvénytervezet a mai, vagy jelentős ellenzéki kifogások-ra számít a tervezetet előterjesztő miniszter?

– Nem hiszem, hogy jelentős ellenzéki kifogások merülnének fel, az ütközés a szakszervezetek és a kultusztárca között várható.

Lőcsei Gabriella